

**МОНІТОРИНГ ЯК СКЛАДОВА КОНТРОЛЮ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

Є. В. Танько

*Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут» (Харків, Україна)*

E-mail: evgeniya-zozulya@yandex.ru

**MONITORING AS A PART OF STUDENTS' INDEPENDENT
WORK CONTROL SYSTEM AT THE UNIVERSITIES
OF GREAT BRITAIN**

Y. V. Tanko

*National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"
(Kharkiv, Ukraine)*

Складовою контролю самостійної роботи у вищих навчальних закладах є моніторинг, що виступає якісно новим підходом до відстеження, обліку результатів і коригування навчально-пізнавальної діяльності студентів. Потреба в появі моніторингу продиктована вимогами часу з огляду на динамічність і бурхливий розвиток оточуючого світу, перехід від уніфікованої до особистісно орієнтованої освіти, розвиток педагогічного менеджменту, інформатизації і комп'ютеризації освіти.

У статті висвітлено досвід університетів Великобританії щодо забезпечення контролю самостійної роботи студентів на основі тестового моніторингу. Наголошено, що в більшості освітніх систем світу невід'ємною та значною частиною контрольної діяльності є тестовий моніторинг, оскільки він сприяє реалізації диференційованого, індивідуального підходів до організації процесу навчання, формуванню культури розумової праці студентів.

На основі аналізу наукових джерел визначено, що одним із провідних засобів здійснення моніторингу ефективності самостійної роботи є «прогрес-тести» («progress-test»), які не тільки інформують викладача про ступінь засвоєння навчального матеріалу, а й надають об'єктивну інформацію про перебіг процесу навчання в цілому.

Виокремлено педагогічний ефект використання тестових завдань для здійснення моніторингу якості самостійної навчальної роботи студентів. Визначено перспективи подальших досліджень, які полягають в обґрунтуванні впливу моніторингу на підвищення мотивації самостійної роботи студентів.

Ключові слова: контроль, моніторинг, тест, тестування, самостійна робота, тестовий моніторинг, прогрес-тест.

Постановка проблеми. Ефективність управління самостійною роботою студентів залежить від отримання суб'єктами навчального процесу своєчасної, достовірної, об'єктивної інформації про перебіг навчально-пізнавальної діяльності, рівень навчальних досягнень студентів, професійно-педагогічну майстерність викладача тощо. Відтак, актуалізується проблема здійснення моніторингу як складової контролю самостійної роботи майбутніх фахівців у ВНЗ. Зазначимо, що в сучасній українській педагогічній науці та освітянській практиці недостатньо висвітлено питання моніторингу як складової контрольної-аналітичної функції педагогічного менеджменту в вищій школі, самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ, організації моніторингових досліджень у зарубіжних системах освіти.

У контексті досліджуваної проблеми особливо цінним є досвід університетів Великобританії, оскільки вища освіта цієї країни визнана однією з найкращих у світі.

Аналіз основних публікацій. Інтерес до моніторингу в педагогічній науці активізувався у 80-х роках ХХ ст. Науковці-теоретики та викладачі-практики досліджували такі аспекти моніторингової діяльності: організація поточного відстеження системи знань, умінь, навичок (В. Аванесов та ін.); оцінювання навчальних програм (Д. Кемпбелл та ін.); управління якістю освіти на основі інформаційних технологій (Д. Матрос, Н. Мельникова, Д. Полев та ін.); моніторинг педагогічної діяльності в системі «учитель-учень» (О. Касьянова та ін.); адміністративний моніторинг (Г. Полякова та ін.) тощо. Велику увагу проблемам міжнародних моніторингових досліджень приділено в науковому доробку Т. Лукіної.

Мета статті полягає у висвітленні досвіду використання моніторингу для відстеження перебігу й аналізу результатів самостійної

навчально-пізнавальної роботи студентів в університетах Великої Британії.

Виклад основного матеріалу. З огляду на дослідження науковців [1; 2; 5; 7; 8], зазначимо, що контроль – це самостійна функція управління навчально-пізнавальною діяльністю студента, яка забезпечує зворотний зв'язок, передбачає перевірку та оцінку існуючого стану об'єкта управління та дозволяє попереджати негативні результати і приймати оперативні управлінські рішення.

У сучасних умовах модернізації освітнього процесу в вищій школі відбувається перехід від жорсткого контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, що здійснюється одноосібно викладачем і має на меті визначення ступеня відповідності рівня їхніх навчальних досягнень встановленим стандартам, до взаємо- і самоконтролю, а також до м'якого моніторингового контролю, що здійснюється викладачем разом зі студентами і використовується для поточного коригування навчального процесу щодо заздалегідь визначеного результату.

Моніторинг (англ. monitor, від лат. monitor – той, що контролює, англ. monitoring – постійно діючий контроль) – поняття, яке було запозичене освітою з інших галузей наук – технічних та екологічних, де воно означає постійне спостереження за будь-яким явищем, об'єктом із метою співвідношення його стану з бажаним результатом або з первинним уявленням.

У науковій педагогічній літературі [2; 4; 5; 6] існує велика кількість різноманітних тлумачень поняття «моніторинг». Узагальнення поглядів науковців на основі системного підходу [3] дозволило виокремити такі його характеристики:

- 1) цілеспрямований процес, який забезпечує зворотний зв'язок;
- 2) багатокомпонентний процес спостереження, оцінювання, регуляції та прогнозування розвитку діяльності об'єкта;
- 3) технології безперервного спостереження за діяльністю об'єктів із застосуванням комп'ютерної техніки;
- 4) інформаційна система для прийняття управлінських рішень;
- 5) якісно новий вид контролю.

Таким чином, моніторинг – це якісно новий підхід до відстеження, контролю й коригування навчального процесу, потреба в появі якого продиктована вимогами часу з огляду на стрімку зміну оточуючого світу та його бурхливий розвиток, переходом від уніфікованої до особистісно

орієнтованої освіти, розвитком педагогічного менеджменту, інформатизації і комп'ютеризації освіти.

Здійснення контролю за самостійною роботою студентів на основі моніторингу, по-перше, уможливить отримання інформації, яка повністю відображає перебіг навчального процесу, що дасть змогу вирішувати непередбачені задачі та розвивати технології освіти; по-друге, забезпечить циклічність процесу оцінювання, порівняння, зіставлення існуючого стану підготовки майбутнього фахівця у ВНЗ із запланованим та прийняття на цій основі управлінського рішення щодо поточного коригування; по-третє, сприятиме підвищенню відповідальності студентів за результати своєї навчальної діяльності, що забезпечить їх рефлексивний розвиток, який за допомогою моніторингу можна відстежувати та спрямовувати до бажаного результату; по-четверте, дозволить встановити оперативний зворотний зв'язок, який допоможе студентам дізнатися про свої досягнення та виокремити конкретні ділянки в навчально-пізнавальній діяльності, які потребують корегування й покращення, і, головне, що треба для цього зробити. У студентів формується позитивна мотивація щодо самостійної роботи, і вони переходять на вищий рівень навчальних досягнень.

Підтвердження правильності наведених вище висновків знаходимо в науковому доробку М. Хантера, який зазначає: якщо, докладаючи зусиль, студент був деякою мірою занепокоєний кінцевим результатом, відчуваючи при цьому приємне відчуття, що він досягає успіху, і матеріал був для нього цікавим, новим і пов'язаним із його життєвою чи майбутньою професійною ситуацією, тоді, якщо викладач надає студенту оперативну та специфічну інформацію про результати його роботи, допомагає й далі покращувати його навчальні результати, є велика ймовірність того, що студенту сподобається весь навчальний процес і його мотивація трансформується із зовнішньої на внутрішню. У такому випадку він захоче зробити більше, тому що йому сподобалося вчитися [12].

Однією з сучасних тенденцій удосконалення організації самостійної роботи студентів в університетах Великобританії є практичне застосування тестового контролю (діагностичного, поточного і підсумкового). На думку Д. Аллана, тестовий моніторинг якості самостійного засвоєння навчального матеріалу є невід'ємною та значною частиною контрольно-оцінної діяльності більшості освітніх систем світу. Застосування тестового контролю сприяє реалізації індивідуального, диференційованого підходів

до організації процесу навчання, формує культуру розумової праці студентів [9].

Проте, соціологічні опитування щодо тестування свідчать про полярність думок викладачів та студентів. Майже 90% студентів без задоволення виконують тестові завдання, запропоновані викладачами, і майже 40% викладачів не застосовують такий вид моніторингу [10].

Основною вимогою до розробки тестових завдань має бути дотримання принципу функціональної та змістової валідності. Оцінювання рівня навчальних досягнень студентів може бути проведене на основі визначення коефіцієнта засвоєння навчального матеріалу, тобто відношення кількості правильно виконаних завдань до загальної кількості питань. Оцінка, що виставляється за наслідками тестування, відрізняється більшою об'єктивністю і незалежністю від можливого суб'єктивізму викладача, можливого, наприклад, при усному опитуванні.

Тестування є певною мірою викликом, на який одні студенти можуть відповісти легко, інші – з зусиллям, треті – використавши більше сил і часу. Однак, головне, щоб тест відповідав можливостям, а можливості – здібностям тих, хто проходить тестування. На думку Дж. Хотона, пропонуючи тест, викладач має бути впевнений, що успішно виконують тестові завдання не менше 80% студентів [10].

Одним із провідних видів поточного контролю в університетах Великобританії є «прогрес-тест» («progress-test»), що дозволяє здійснювати моніторинг ефективності процесу вивчення певного обсягу матеріалу (інформаційного блоку) та отримати підтвердження про готовність студента до сприйняття наступного більш складного матеріалу; це тестування під час процесу навчання.

«Прогрес-тести» мають інформувати викладача не тільки про якість засвоєння знань, а й про перебіг навчального процесу в цілому.

Досягненню поставлених цілей сприяє моніторинг якості засвоєння навчального матеріалу, забезпечення мотивації до самостійної активної участі в освітньому процесі. Безпосередньою метою проведення тестів є отримання повної та достовірної інформації про студента і рівень його знань. Проте, на відміну від підсумкових контрольних тестів, «прогрес-тести» мають діагностувати можливі проблеми ще до того, як вони стануть серйозними і нездоланими.

Отже, «прогрес-тести» потрібні:

1) студентам, оскільки стимулюють пізнавальну активність і підвищують мотивацію до навчання. Для студентів «прогрес-тести» – це можливість пізнати себе, співвіднести свої навчальні досягнення з еталоном, виявити слабкі сторони своїх знань і вмінь та акцентувати на них свою увагу. «Прогрес-тести» показують той аспект навчального матеріалу, який потребує додаткового опрацювання; вони виокремлюють не прогалини у знаннях студентів, а те, що було недоопрацьовано. Відтак, будь-яке тестування повинне супроводжуватися дією, спрямованою на корекцію;

2) викладачам, оскільки відображають внутрішню сторону навчального процесу, його доцільність, ефективність обраного курсу, встановленого стилю спілкування. Обробка виконаних студентами тестових завдань також має тягнути за собою певні дії з боку викладача (вербальна оцінка результатів, їх зіставлення з обраним еталоном, корекція допущених помилок) [11, с. 6]. Своєчасні дії мають значний педагогічний ефект, тому що відбивають зацікавленість викладача в успішності навчально-пізнавальної діяльності студентів, сприяють підвищенню пізнавальної активності студентів, стимулюють у них самоконтроль, самокорекцію, самопізнання, що має результатом задоволення від отриманих результатів та підвищення внутрішньої мотивації;

3) адміністрації закладу освіти, оскільки дозволяють здійснювати моніторинг якості навчальної діяльності студентів, ефективності курсів, стилю роботи викладачів з метою виокремлення найкращих та найбільш ефективних методик викладання і навчання.

Педагогічний ефект використання «прогрес-тесту» для моніторингу якості засвоєння навчального матеріалу студентами в процесі їхньої самостійної роботи, полягає в такому:

– тест є дистантним видом моніторингу, який дозволяє зняти психологічний бар'єр «студент-викладач», а відсутність психологічного бар'єру стимулює діяльність головного мозку, позитивно впливаючи на розумову діяльність;

– тест дозволяє студенту надати своїй навчально-пізнавальній діяльності та своїм знанням об'єктивну оцінку, зіставити свої навчальні досягнення з еталоном. Виявлена невідповідність при достатньому рівні самосвідомості студента створює суперечність між бажаним і дійсним, що, як і будь-яке протиріччя, сприяє зростанню пізнавальної активності;

– тест дозволяє студенту об'єктивно оцінити динаміку власних навчальних досягнень;

– наявність прогресу, доповнена схваленням референтної групи (друзі, викладачі, батьки) також сприяє зростанню мотивації студентів і прагненню їх до самореалізації;

– викладач може виносити судження про якість засвоєння студентами навчального матеріалу, про їхні навички самостійної роботи і робити певні кроки щодо коригування.

Ефективність використання «прогрес-тестів» для моніторингу самостійної роботи студентів залежить від:

– їх відповідності вимогам застосування тестових технологій;

– правильності обраних викладачем методик навчання і стилю педагогічного спілкування зі студентами (позитивного налаштування на спільну творчу діяльність, на досягнення найкращих навчальних результатів);

– відповідності меті «прогрес-тестування» (виявлення поточних проблем до їх переходу в розряд глобальних);

– дотримання послідовності дій викладача при тестуванні;

– спрямованості дій викладача на формування у студентів самосвідомості, позитивного ставлення до навчального процесу; на стимулювання бажання і прагнення знати більше та навчатися якісно.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, здійснення контролю за результативністю поточної самостійної навчально-пізнавальної роботи студентів на основі моніторингу, по-перше, уможливить отримання інформації, яка повністю відображає перебіг навчального процесу, що дасть змогу вирішувати непередбачені задачі та розвивати технології освіти; по-друге, допоможе виявленню переваг і недоліків в організації самостійної роботи студентів; по-третє, уможливить створення умов для оптимізації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні впливу моніторингу на підвищення мотивації самостійної роботи студентів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алтухова А. В. Самостійна робота учнів у контексті реалізації принципу міцності знань у загальноосвітніх школах України другої половини ХХ століття / А. В. Алтухова // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : зб. наук. праць / за заг. ред. проф. В. І. Євдокимова і проф. О. М. Микитюка. — Вип. 42. — Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2014. — С. 5–12.
2. Дахин А. Н. Педагогическое моделирование как средство модернизации образования в открытом информационном сообществе / А. Н. Дахин // Стандарты и мониторинг в образовании. — 2004. — № 4. — С. 46–60.
3. Іонова О. М. Системний та синергетичний підходи у педагогічних дослідженнях : навч. посібник / О. М. Іонова. — Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2011. — 50 с.
4. Майоров А. Н. Мониторинг и проблемы информационного обеспечения управления образованием / А. Н. Майоров // Школьные технологии. — 1999. — № 1–2. — С. 58–60.
5. Репкин В. В. О системе психолого-педагогического мониторинга в построении учебной деятельности / В. В. Репкин, Г. В. Репкина, Е. В. Заика // Перемены. — 2002. — №2. — С. 113–129.
6. Шишов С. Е. Школа: мониторинг качества образования / С. Е. Шишов, В. А. Кальней. — М. : Педагогическое общество России, 2000. — 320 с.
7. Щукина Г. И. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении / Г. И. Щукина. — М. : Просвещение, 1984. — 80 с.
8. Якунин В. А. Психология учебной деятельности студентов / Якунин В. А. — 2-е изд. — СПб. : Изд-во Михайлова, 2000. — 348 с.
9. Allan D. Oxford Placement Test. / D. Allan. — Oxford : Oxford University Press, 1985. — 60 p.
10. Cuesta M. A teacher from Spain / M. Cuesta // Hotline elementary. Teacher Book. — Oxford : OUP, 1997. — 127p.
11. Hull J. New Interchange / Hull J., Proctor S., Richards J. C. — Cambridge : Cambridge University Press, 1998. — 128 p.
12. Hunter M. Raising Learner's Motivation / M. Hunter // Effective Teaching at High School and University. — Boston : Allyn and Bacon, 2001. — 231 p.
13. Rogers C. R. Freedom to Learn / C. R. Rogers. — Columbus, OH : Charles E. Merrill Publishing Co., 1969. — 200 p.
14. Sheerin S. Self-Access / S. Sheerin. — Oxford : Oxford University Press, 1996. — 200 p.
15. Strevens P. The Paradox of Individualized Instruction: It Takes Better Teachers to Focus on the Learner / P. Strevens // Altman H. B. Foreign Language Teaching: Meeting Individual Needs / Altman H. B., James C. V. — Oxford : Pergamon Press, 1980. — 345 p.

Танько Е. В. Мониторинг как составляющая контроля самостоятельной работы студентов в университетах Великобритании

Составляющей контроля самостоятельной работы в высших учебных заведениях является мониторинг, который рассматривается как качественно новый подход к отслеживанию, контролю и коррекции учебно-познавательной деятельности студентов. Потребность в появлении мониторинга продиктована требованиями времени, обусловленному динамичностью и быстрым развитием окружающей среды, переходом от унифицированного к личностно-ориентированному образованию, развитием педагогического менеджмента, информатизацией и компьютеризацией образования.

В статье представлен опыт Великобритании по обеспечению контроля за самостоятельной работой студентов на основе тестового мониторинга. Обращено внимание, что в большинстве стран мира неотъемлемой и значительной частью контрольно-оценочной деятельности является тестовый мониторинг, поскольку он способствует реализации индивидуального, дифференцированного подходов к организации процесса обучения, формирует культуру умственного труда студентов.

На основе анализа научных источников определено, что одним из ведущих средств осуществления мониторинга эффективности самостоятельной работы являются «прогресс-тесты» («progress-test»), которые не только информируют преподавателя о процессе усвоения учебного материала, но и дают объективную информацию о ходе процесса обучения в целом, т.е. о целесообразности, позитивности процесса «учения-преподавания».

Установлен педагогический эффект использования тестовых заданий для проведения мониторинга качества усвоения учебного материала студентами как вида их самостоятельной работы.

Обозначены перспективы дальнейших исследований, которые состоят в обосновании влияния мониторинга на повышение мотивации самостоятельной работы студентов.

Ключевые слова: контроль, мониторинг, тест, тестирование, самостоятельная работа, тестовый мониторинг, прогресс-тест.

Tanko Y. V. Monitoring as a part of students' independent work control system at the universities of Great Britain

The monitoring is a component of the control of independent students' work in higher education. It is a new approach to monitor, to control and to make adjustment of the educational process. The need for appearance of monitoring was required by the rapid and dynamic development of the environment, transition from unified to personal oriented education, the

development of pedagogical management, informatization and computerization of education.

The experience of the UK on the control of independent students' work on the basis of the monitoring process of professional formation of the future specialist is presented in the article. In most countries an integral and significant part of the inspection and assessment activities is the test monitoring of the quality of learning because it contributes to the realization of the individual and differentiated approaches to the organization of the learning process. It also creates a culture of brainwork students.

It is determined that one of the leading resources for monitoring of the learning process are "progress tests" which not only inform the teacher about the process of learning, but also provide objective information about the process of learning overall, i.e. advisability and positivity.

The pedagogical effect of using the tests for monitoring the quality of learning the students as a form of self-study is set. The prospects are to study the impact of monitoring to motivate students' independent work.

Key words: control, monitoring, test, testing, self-dependent work, test monitoring, progress-test.

REFERENCES

1. Altukhova A. V. Camostiyna robota uchniv u konteksti realizatsiyi pryntsyphu mitsnosti znan' u zahal'noosvitnikh shkolakh Ukrainy druhoyi polovyny KhKh stolittya [Tendencies in the development of the system for high-end training of future physical education teachers] / A. V. Altukhova // *Zasoby navchal'noyi ta naukovo-doslidnoyi roboty* : zb. nauk. prats' / za zah. red. prof. V. I. Yevdokymova i prof. O. M. Mykytyuka ; Khark. nats. ped. un-t imeni H. S.Skovorody. — Vyp. 42. — Kharkiv : KhNPU imeni H. S. Skovorody, 2014. — S. 5-12.

2. Dahin A. N. Pedagogicheskoe modelirovanie kak sredstvo modernizatsii obrazovaniya v otkrytom informatsionnom soobshchestve [Pedagogical modeling as means of modernizing education in the open information society] / A. N. Dahin // *Standarty i monitoring v obrazovanii*. — 2004. — № 4. — S. 46–60.

3. Ionova O. M. Systemnyy ta synerhytychnyy pidkhody u pedahohichnykh doslidzhennyakh [System and synergistic approaches in pedagogical researches]: navch. Posibnyk / O. M. Ionova. — Kharkiv KhNPU im. H.S.Skovorody, 2011. — 50 s.

4. Majorov A. N. Monitoring i problemy informatsionnogo obespecheniya upravleniya obrazovaniem [Monitoring and problems of the information security in management education] / A. N. Majorov // *Shkol'nye tehnologii*. — 1999. — №1-2. — S. 58–60.

5. Repkin V. V. O sisteme psihologo-pedagogicheskogo monitoringa v postroenii uchebnoj dejatel'nosti [On the system of psycho-pedagogical monitoring in

the construction of educational activity] / V. V. Repkin, G. V. Repkina, E. V. Zaika // *Peremeny*. — 2002. — №2 — S. 113–129.

6. Shishov S. E. *Shkola: monitoring kachestva obrazovanija* [School: monitoring of the quality of education] / S. E. Shishov, V. A. Kal'nej. — M.: Pedagogicheskoe obshchestvo Rossii, 2000. — 320 s.

7. Shhukina G. I. *Aktual'nye voprosy formirovanija interesa v obuchenii* [Actual issues of formation of interest in learning] / G. I. Shhukina. — M.: Prosveshhenie, 1984. — 80 s.

8. Jakunin V. A. *Psihologija uchebnoj dejatel'nosti studentov* [Psychology of student's learning activity] / Jakunin V. A. — 2-e izd. — SPb.: Izd-vo Mihajlova, 2000. — 348 s.

9. Allan D. *Oxford Placement Test*. / D. Allan. — Oxford: Oxford University Press, 1985. — 60 p.

10. Cuesta M. *A teacher from Spain* / M. Cuesta // *Hotline elementary. Teacher Book*. — Oxford: OUP, 1997. — 127 p.

11. Hull J. *New Interchange* / Hull J., Proctor S., Richards J.C. — Cambridge: Cambridge University Press, 1998. — 128 p.

12. Hunter M. *Raising Learner's Motivation* / M. Hunter // *Effective Teaching at High School and University*. — Boston: Alyn and Bacon, 2001. — 231 p.

13. Rogers C. R. *Freedom to Learn* / C. R. Rogers. — Columbus, OH: Charles E. Merrill Publishing Co., 1969. — 200 p.

14. Sheerin S. *Self-Access* / S. Sheerin. — Oxford: Oxford University Press, 1996. — 200 p.

15. Strevens P. *The Paradox of Individualized Instruction: It Takes Better Teachers to Focus on the Learner* / P. Strevens // Altman H. B., *Foreign Language Teaching: Meeting Individual Needs* / Altman H. B., James C. V. — Oxford: Pergamon Press, 1980. — 345 p.